

Arhuška konvencija in gozdnogojitveno načrtovanje v razmerah drobne in razpršene gozdne posesti

Aarhus Convention and Silvicultural Planning in Conditions of Small Dispersed Forest Estates

Igor KOPŠE*

Izvleček:

Kopše, I.: Arhuška konvencija in gozdnogojitveno načrtovanje v razmerah drobne razpršene posesti. Gozdarski vestnik, 69/2011, št. 7-8. V slovenščini z izvlečkom v angleščini, cit. lit. 14. Prevod Breda Misja, jezikovni pregled slovenskega besedila Marjetka Šivic.

Prispevek obravnava problematiko gozdnogojitvenega načrtovanja in zakonodaje s tega področja v razmerah drobne razpršene gozdne posesti na področju Haloze.

Gljučne besede: gozdnogojitveno načrtovanje, drobna posest, Arhuška konvencija, Haloze, Slovenija

Abstract:

Kopše, I.: Aarhus Convention and Silvicultural Planning in Conditions of Small Dispersed Forest Estates. Gozdarski vestnik (Professional Journal of Forestry), 69/2011, vol. 7-8. In Slovenian, abstract in English, lit. quot. 14. Translated by Breda Misja, proofreading of the Slovenian text Marjetka Šivic.

The article deals with problematic of silvicultural planning and legislature in this filed in conditions of small dispersed forest estates in Haloze area.

Key words: silvicultural planning, small forest estate, Aarhus Convention, Haloze, Slovenia

1 UVOD

Ko sem januarja 2008 pri svojem delu revirnega gozdarja v Halozah – zaradi zaščite interesa nekega gozdnega rezervata, nekemu lastniku, čigar gozd meji na ta rezervat, – želel z odločbo preprečiti izvedbo sečnje – dokler ne bi izpolnil pogojev (izgradnja vlake), in se pri tem zatekel k mnenju pravne službe na Zavodu za gozdove Slovenije –, je bil glavni argument za odpravo pogojne prepovedi lastniku neustrezno izdelan gozdnogojitveni načrt (v nadaljevanju GGojN). Odločba o neodobritvi poseka je padla še pred samo izdajo, ker so bili v takrat aktualnem GGojN omejitve in pogoji za gospodarjenje z gozdovi v bližini gozdnega rezervata sicer navedeni, ni pa bila izvedena javna predstavitev pred samim sprejemom načrta. Lastnik gozda torej ni bil seznanjen z načrtovanimi omejitvami in pogoji pri gospodarjenju v njegovem gozdu, niti ni imel možnosti podati svoje pripombe k predpisanim ukrepom. Posledica takega primera je bila, da sem tisti GGojN izdelal ponovno. Tokrat prvič dosledno in popolnoma v skladu z zakonodajo. To je bil svojevrsten presedan in na neki način sprožilec nekaterih sprememb v dotedanji praksi izdelovanja GGojN. Namreč: čeprav od leta 2006 zakonodaja v postopek izdelave GGojN vgrajuje vse bistvene elemente Arhuške konvencije, do

januarja 2008 nihče ni imel informacije, kakšen naj sploh bo postopek same izdelave, predvsem javne predstavitve in sprejema gojitvenega načrta. Na voljo ni bila niti ena predloga vabila. Zdaj je situacija drugačna; izdelana so podrobna navodila za izdelavo GGojN in vodenje postopka javne razgrnitve. A kljub temu želimo opozoriti na problematiko gozdnogojitvenega načrtovanja v specifičnih slovenskih demografskih razmerah; to je v predelih Slovenije, kjer je gozdna posest zasebna in izrazito razdrobljena. V takih predelih se gozdarji z integracijo načel arhuške konvencije v zakonodajni okvir naenkrat srečujemo s problemom popolne participacije pri odločanju v nekaterih postopkih, ki so dolgo veljali za izključni domicil stroke. Rigoroznost popolne participacije v ekstremno razdrobljeni gozdni zasebni posesti pa je tolikšna, da le-ta s sabo prinese vprašanja o učinkovitosti in sploh smiselnosti takega načina načrtovanja.

Namen prispevka je osvetlitev ozadja zakonodajnega okvirja načrtovanja GGoj, preveriti njegovo usklajenost s temeljnimi smernicami Arhuške konvencije in izpostaviti nekaj dilem v povezavi z učinkovitostjo in smiselnostjo obstoječe oblike načrtovanja v specifičnih drobnoposestni-

* I. K., univ. dipl. inž. gozd., igor.kopse@zgs.gov.si

ških razmerah in ki prevladujejo v večini kolinskih in gričevnatih predelih Slovenije.

2 GOZDNOGOJITVENO NAČRTOVANJE V LUČI ARHUŠKE KONVENCIJE

2.1 Kaj je Arhuška konvencija?

Arhuška konvencija je skrajšano ime za Konvencijo o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah. Slovenija jo je skupaj s petintridesetimi državami sveta in Evropsko unijo podpisala 15. avgusta 1998 na 4. ministrski konferenci Okolje za Evropo v Arhusu na Danskem. Leta 2004 je državni zbor sprejel zakon o ratifikaciji te konvencije⁽¹¹⁾ in s tem sprožil obsežen cikel sprememb okoljske zakonodaje v pomenu implementacije arhuških načel v vsa zadevna področja, med drugim tudi področje gozdnogospodarskega in gozdnogojitvenega načrtovanja.

Temeljna načela Arhuške konvencije glede demokratičnih pravic posameznika in civilne družbe na področju varstva okolja so:

- načelo prostega dostopa do informacij o okolju,
- načelo možnosti sodelovanja javnosti pri sprejemanju odločitev javne oblasti, povezanih z okoljem,
- načelo dostopa do pravnega varstva v okoljskih zadevah.

Konvencija uvaja minimalne standarde, ki jih morajo države pogodbenice upoštevati pri zagotavljanju navedenih treh sklopov pravic in zavezuje vse organe javne oblasti, od najvišjega zakonodajnega organa do javne uprave.

2.2 Zadevnost gozdnogojitvenega načrtovanja do Arhuške konvencije

Prvo vprašanje v povezavi z GGojN in Arhuško konvencijo je, ali slednja sploh zadeva GGojN? GGojN je vendar le samo izvedbeni načrt oziroma »konkretizacija« gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote (v nadaljevanju GGN), slednji pa že ima predpisane in vgrajene vse bistvene mehanizme Arhuške konvencije. V postopku nastajanja in sprejemanja GGN je javnost že imela možnost sodelovanja in vplivanja, prav tako ima možnost dostopa do informacij pa tudi do

dostopa do pravnega varstva v gozdnogospodarskih zadevah. Zakaj bi potem morali pri izdelavi GGojN ponovno upoštevati načela konvencije, ko pa vendarle gre za povsem strokovno zadevo, ki v najboljšem primeru zadeva le še lastnika gozda? Odgovor je, da zadeva. To navaja 6. člen besedila Arhuške konvencije⁽⁴⁾. Čeprav gozdarstvo kot dejavnost ni eksplicitno našeta v prilogi konvencije kot tista, za katero je obvezno uporabljati načela konvencije, prvi odstavek 6. člena konvencije jasno navaja, da se načela konvencije uporabljajo tudi pri odločanju o dejavnostih, ki niso posebej našeta v prilogi, a pomembno vplivajo na okolje. In GGojN je podlaga za izvedbo del v gozdovih in ima kot tak pomembno vpliva na okolje. Naj gre le za običajno izbiro dreves, ki jih bodo posekali, ali intenzivnost sečnje v določenem prostoru in časovnem obdobju ali novogradnjo traktorske vlake itn. ..., z vsakim posegom v gozd v končni fazi vplivamo na okolje.

Po 3. členu besedila Arhuške konvencije med »okoljske informacije« spadajo vse pisne, vizualne, zvočne in elektronske informacije o stanju elementov okolja, kot so krajina in naravna območja, biološka raznovrstnost in njene sestavine. Po tej dikciji so okoljske informacije prav vsi načrtovani ukrepi v GGojN, saj s kakršnim koli predpisanim ukrepom gospodarjenja z gozdom hote ali ne hote vplivamo na naravno okolje, krajino in biotsko sestavo okolja.

Da Arhuška konvencija zadeva GGojN, na neki način potrjuje tudi geneza zakonodajnega okvirja, ki zadeva GGojN. Ob prvi omembi GGojN v Zakonu o gozdovih iz leta 1993⁽¹⁾, je GGojN zgolj na grobo definiran in opredeljen kot podlaga za izbiro morebitnega drevja za posek. V tem zakonu še ne najdemo ničesar o zgradbi, pogojih in načinu izdelave GGojN, ki je izključno domena stroke oz. Zavoda za gozdove Slovenije. Leta 1998 oz. pet let pozneje je začel veljati Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih⁽⁵⁾. Po tem pravilniku sta natančno opredeljeni zgradba in vsebina GGojN. Prvič je zapisana tudi obveznost, da se k sodelovanju pri izdelavi GGojN pozove lastnike gozda, ki morajo imeti možnost dati svoje mnenje k osnutku. Vendar v tem pravilniku še ni opredeljen način obveščanja lastnikov, pa tudi ne natančno opredeljen postopek sprejemanja

GGojN. Leta 2006 je začel veljati Pravilnik o spremembah Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih⁽⁶⁾. V tem pravilniku je področje GGN in GGojN temeljito dopolnjeno predvsem glede upoštevanja načel Arhuške konvencije. V povezavi z GGojN sta dopolnjeni dve bistveni vsebini, in sicer eksplisitna obveznost, da se lastnike gozdov pozove k sodelovanju v pisni obliki, in možnost, da lastniki gozdov kadar koli sprožijo postopek za obnovo načrta.

2.3 Načelo dostopa do okoljskih informacij

Glede izvrševanja pravice dostopa javnosti do okoljskih informacij pri nastajanju GGojN ali pri obstoječih veljavnih GGojN ni posebnosti in težav. V času uradnih ur so GGojN kadar koli dostopni zainteresirani javnosti na vpogled na sedežih krajevnih enot ZGS. Če stranke to želijo, jim zadevni del načrta kopirajo, pri čemer jim zaračunajo materialne stroške v skladu s cenikom ZGS.

Edino pripombo glede izvrševanja načel konvencije o dostopu do okoljskih informacij si zasluži dikcija 5. člena konvencije, ki določa, naj bodo okoljske informacije v obliki okoljskih politik in politik, povezanih z okoljem, načrtov in programov postopoma na voljo v elektronskih podatkovnih bazah in so javnosti lahko dostopne v javnih telekomunikacijskih omrežjih. Glede na zdajšnjo stopnjo informatiziranosti javnih služb in glede na to, da zdaj načrti v celoti nastajajo v digitalni obliki, je nesporemljivo, da pristojni organ še ne omogoča javnega vpogleda v obstoječe načrte prek spleta. Večina GGojN, ki so nastali v zadnjem obdobju, je v popolni digitalni obliki in ni prav nobene ovire, da jih ne bi mogli arhivirati na strežnikih na način, da bi bili dostopni javnosti. Enako velja za osnutke novonastajajočih GGojN.

2.4 Načelo udeležbe javnosti pri odločanju v okoljskih zadevah

Besedilo Arhuške konvencije v svojem 6. členu jasno in nedvoumno določa, da morajo države pogodbenice v skladu s svojo notranjo zakonodajo omogočiti udeležbo javnosti tudi pri odločanju o posebnih dejavnostih, ki niso izrecno navedene v prilogi 1 te konvencije, a bi lahko pomembno

vplivale na okolje. Ker gozdarsko načrtovanje (GGN in GGojN) ni posebej navedeno v tej prilogi, ju torej zajame ta člen. Naš zakonodajalec je zato Pravilnik o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih⁽⁵⁾ iz leta 1998, v katerem je predvideno samo to, da je lastnike gozdov »potrebno« povabiti k sodelovanju oz. jih pozvati, naj dajo pripombe k osnutku GGojN, ne pa tudi način vabljenja in sodelovanja. V letu 2006 se je spremenil⁽⁶⁾ in dopolnil tako, da je pripravljalcu načrta, to je Zavodu za gozdove Slovenije, izrecno zapovedano »pisno« vabljenje vseh lastnikov gozdov, ki jih zadeva načrt. Kako pristojne službe razumejo dikcijo »pisno«, pa več v poglavju 3.2. Lastniki morajo imeti možnost podajati svoje pripombe ustno na zapisnik ob terenskem ogledu ali ob razgrnitvi osnutka ter pisno na naslov pristojne krajeвне enote ZGS. Pri izdelavi GGojN mora načrtovalec njihove predloge, potrebe in zahteve upoštevati, če niso v nasprotju z GGN. Prav tako je v duhu konvencije naveden najmanjši časovni razpon za možnost dajanja pripomb, to je 14 dni od dneva javne predstavitve. Vse poznejše dopolnitve in spremembe pravilnika⁽¹²⁾⁽¹³⁾ na področju GGojN ne vnašajo sprememb.

V naslednjem 7. členu konvencija določa, da mora zakonodajalec glede udeležbe javnosti pri načrtih, programih in politikah v povezavi z okoljem »opredeliti javnost, ki lahko sodeluje«. Po pravilniku je »javnost« opredeljena in omejena izključno na lastnike gozdov, ki jih GGojN zadeva. V skladu s pravilnikom torej načrtovalcu ni treba obveščati in vabiti drugih morebitnih fizičnih ali pravnih oseb, ki bi jih načrt lahko zadeval. Npr.: prvega neposrednega sosedu nekega lastnika, ki je sicer zunaj načrta, a sečnja na sosednji parceli, ki pa je v okviru načrta, vpliva tudi na njegov gozd. Nadalje: lovske organizacije v primerih, ko se sečnje ali gradnje traktorskih vlak načrtujejo na območjih s poudarjeno ekološko funkcijo. Ali, npr., društvo za opazovanje ptic, kadar načrtujemo ukrepe na območjih gnezdišč redkih vrst ptic itn. ... V tem delu torej pravilnik ne povzema dosledno načel konvencije, ki določa, da »vključena javnost« pomeni vso javnost, ki jo okoljsko odločanje prizadene ali bi jo lahko prizadelo ali ki ima interes pri okoljskem odločanju. Po konvenciji